

ARAŞTIRMA

PROBLEME DAYALI ÖĞRENİM MODELİ İLE EĞİTİM GÖREN HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN BOYUN EĞİCİ DAVRANIŞLARINDAKİ DEĞİŞİMİN İNCELENMESİ*

Özlem BİLİK**

Rüya KESKİN***

Emine ÖZGÜR VATANSEVER****

Alınış Tarihi: 25.06.2013

Kabul Tarihi: 03.02.2015

ÖZET

Amaç: Araştırmanın amacı, probleme dayalı öğrenim modeliyle eğitim gören hemşirelik öğrencilerinin boyun eğici davranışlarındaki değişimi incelemektir.

Yöntem: Araştırmaya katılan öğrenciler 2003-2004 akademik yılında hemşirelik eğitimine başlayan ve 2006-2007'de son sınıfa gelmiş olan öğrencilerden her bir yıl için verileri eksiksiz olarak toplanmış 53 öğrenciden oluşmaktadır. Bu öğrenci grubuna 2006-2007 akademik yılı güz döneminde Boyun Eğici Davranış Ölçeği uygulanmıştır. Öğrencilerin sosyodemografik özelliklerinin değerlendirilmesinde 2005-2006 akademik yılında toplanan sosyodemografik özellikler anket formunun verileri kullanılmıştır.

Bulgular: Probleme dayalı öğrenim modeli ile eğitim gören hemşirelik öğrencilerinin boyun eğici davranış puanlarının en fazla 1. sınıfta olduğu (37.28 ± 5.65), yıllar içerisinde azalmakla birlikte 2. (32.28 ± 6.06) 3. (32.67 ± 5.37) ve 4. sınıfta (32.32 ± 7.55) bu puanların benzerlik gösterdiği belirlenmiştir ($F=3373.598$; $p=.000$).

Sonuç: Probleme Dayalı Öğrenim modeli ile eğitim gören hemşirelik öğrencilerinin yıllar içerisinde boyun eğici davranışlarının azaldığı saptanmıştır. Boyun eğici davranış özelliklerinin azaltılmasında eğitimin etkinliğini belirlemek için geleneksel ve Probleme Dayalı Öğrenim modeli ile eğitim gören hemşirelik öğrencilerinin boyun eğici davranışlarının karşılaştırılması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Hemşirelik; probleme dayalı öğrenim; boyun eğici davranış.

ABSTRACT

The Changing of Nursing Students' Submissive Acts Who Undergone Problem Based Learning

Model

Objective: The purpose of the study is to investigate the changing of nursing students' submissive acts who undergone Problem Based Learning Model.

Method: The participants of research consisted of 53 nursing students who have started nursing education in 2003-2004 academic year and also the students who are still in the fourth class in 2006-2007 academic year. The data of each year have been collected completely from the students. It was used the data of sociodemographic questionnaire which collected in 2005-2006 academic year for evaluating of the students' sociodemographic characteristics. The Submissive Act Scale has been applied to the nursing students in the first semester of academic year in 2006-2007.

Results: The study have done with Submissive Act Scale, it has defined that nursing students' submissive acts scores who undergone Problem Based Learning are the highest in first class (37.28 ± 5.65), and the scores decreases as the years goes by although the scores are similar in the second (32.28 ± 6.06), third (32.67 ± 5.37) and fourth (32.32 ± 7.55) classes ($F=3373.598$; $p=.000$).

Conclusion: It has defined that nursing students' SAS scores who undergone PBL decreases by the years. The results that obtained from this study revealed that it is suggested that nursing students' SAS scores who undergone PBL and traditional education method must be compared.

Keywords: Nursing; problem based learning; submissive act.

* Bu araştırma 09-10 Haziran 2007 tarihleri arasında İzmir'de yapılan IV. Aktif Eğitim Kurultay'ında poster bildiri olarak sunulmuştur.

** Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi (Yrd.Doç.Dr.) Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği AD
e-posta: ozlem.bilik@deu.edu.tr

*** DEÜ SBE Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Yüksek Lisans Öğrencisi

**** DEÜ SBE Acil ve Yoğun Bakım Hemşireliği Yüksek Lisans Öğrencisi

GİRİŞ

Hemşirelerin profesyonel olabilmeleri için uygulamalarında atılğan davranmaları önemlidir (Özcan 2006; TanıĢ 1993). Atılğanlık, hemşirenin kendisini ve bakım verdiği bireyi savunmak için gerekli olan davranış biçimidir. Hemşire karar verme sürecinde otonomisini kullanarak etik ilkeleri göz önünde bulundurur, bakım verdiği bireye güvenli bir çevre sağlar, yasal haklarını korur ve bireyin bağımsızlaşmasını destekler (Ardahan 2003; Çevik 2011; TanıĢ 1993). Ancak yapılan çalışmalarda hemşirelerin atılğan davranışlarının düşük olduğuna dikkat çekilmiştir (McCartan and Hargie 2004; Timmins and McCabbe 2005a; Timmins and McCabbe 2005b).

Kadınların cinsiyet rolünün ve hemşirelik mesleğinin sosyalleşme sürecinin hemşirelerin atılğan davranışlarını engelleyen etmenler olduğu; bunun yanı sıra ceza veya karşı taraftan olumsuz cevap alma korkusunun hemşirelerin atılğan davranmalarını engellediği bildirilmiştir (Timmins and McCabbe 2005b). Ülkemizde farklı eğitim düzeylerindeki hemşirelerin genç yaşta çalışma yaşamına başlaması, çoğunluğunun kadın olması ve meslek gereği özduyarlılıklarının gelişmiş olması da atılğanlığı olumsuz etkilemektedir (Akın 2009; Onyeizugbo 2003; Rhodes and McCreary 2001). Atılğan davranışların geliştirilememesi veya engellenmesi durumunda boyun eğici davranışlar ortaya çıkabilmektedir. Oysa hemşirelik mesleği açısından atılğanlık son derece önemlidir (Çevik 2011). Hemşire boyun eğici olmadığı sürece bütüncül bakım çerçevesinde hasta ve ailesiyle etkili iletişim kurarak onların bakıma katılımlarını sağlayacak, başta hasta savunuculuğu ve liderlik olmak üzere birçok hemşirelik rolünü gerçekteşirebilecektir (Çevik 2011; Özkan ve Özen 2008).

Boyun eğici davranış, kişinin kendi duygularını, gereksinimlerini, düşüncelerini inkar etmesi, kendi haklarına önem vermemesi veya başkalarının kendi haklarını çiğnemesine izin vermesidir (TanıĢ 1993). Boyun eğici kişiler genellikle kendi duyu veya düşüncelerini ifade edemezler. Benlik saygıları düşük olup kendileriyle ilgili olumsuz düşüncelere sahiptirler. Başkalarının kendileri adına karar vermelerine izin verirler, boyun eğerler ve bu yüzden de kaybederler. Amaçlarına ulaşamazlar, birçok özür dileyici kelimeler kullanırlar, kaygılıdırlar ve yalnız kalmaktan korkarlar (Özcan 2006; TanıĢ 1993; Üstün, Akgün ve Partlak 2005). Birey kendi sosyal ortamında

güçlü kişilerden bir tehlike durumu algıladığı zaman, boyun eğici davranışı bir savunma aracı olarak kullanabilmektedir (O'Connor, Berry and Weiss 2000). Hemşirenin profesyonel rollerini yerine getirmesinde boyun eğici davranış engelleyicidir. Bundan on yıl öncesine kadar geleneksel rolleriyle birlikte çoğunluğunu kadınların oluşturduğu hemşirelerin ve hemşirelik öğrencilerinin boyun eğici davranışlarının azaldığı görölmektedir. Bu durum mesleğın profesyonel gelişimi açısından umut verici olup, yıllar içerisinde genç kuşağın atılğanlık düzeyinin gelişmesiyle açıklanabilir (Adana, Aktaş Erdağı, Eliş, Alkan ve Uluman 2009; Kahriman 2005; Yılmaz ve Ekinici 2001).

Hemşirenin mesleki ortamdaki iletişim davranışları, sosyal ortamlardan farklıdır ve eğitimle kazanılabilir (Özcan 2006). Bu nedenle hemşirelik lisans eğitiminde verilecek eğitim hemşirenin profesyonel kimliğini kazanmasında çok önemlidir. Hemşirelik eğitim programları içinde, sürekliliği olan, konulara entegre edilen, atılğanlığı geliştiren ve aktif öğrenme yöntemlerinin kullanıldığı iletişim öğretiminin başarılı olduğu görölmüştür (Üstün 2005). Bunu sağlayacak eğitim yöntemlerinden biri de probleme dayalı öğrenim (PDÖ) modelidir. PDÖ'yü klasik eğitim yaklaşımından ayıran özellik öğrencinin pasif bir bilgi alıcısı olmamasıdır. Probleme dayalı öğrenim modelinin teorik derslerde ve klinik ortamda öğrenciye sorgulama ve analiz etme becerileri kazandırarak yaşam boyu öğrenmeyi motive ettiği; bağımsız öğrenmeyi, eleştirel düşünmeyi, problem çözmeyi ve iletişim becerilerini arttırdığı ve profesyonel gelişimi sağladığı belirtilmektedir (Barrow, Lyte and Butterworth 2002; Tiwari, Chan, Wong, Wong, Chui, Wong et al. 2006). Bundan dolayı PDÖ modeli, öğrenci hemşirelerin boyun eğici davranışlarını olumlu yönde etkileyebilir (Mete ve Çetinkaya 2005).

Ülkemizde geleneksel eğitim modeli ile eğitim gören hemşirelerde boyun eğici davranışları inceleyen bir araştırmaya ulaşılmıştır (Arslan, Uzun, Bebiş ve Ünal 2008). Hemşirelik öğrencilerinde boyun eğici davranışlarla ilgili birçok araştırma olmasına ragmen (Özkan ve Özen 2008; Eşer, Khorshid ve Gürol Arslan 2009; Arslantaş, Adana, Bağcı ve Ayva 2012; Torun, Arslan, Nazik, Akbaş ve Yalçın 2012); PDÖ eğitim modeli uygulanan hemşirelik öğrencilerinde boyun eğici davranış özelliklerine ilişkin Mete ve Çetinkaya'nın (2005) araştırması dışında bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Hemşirelik fakültesinde PDÖ eğitim modelinin uygulanması, eğitim yapısının boyun eğici davranışları azaltma ve atılganlığı geliştirme yönünde yeniden oluşturulmasına katkı sağlayabilir.

AMAÇ

Bu araştırmanın amacı, Probleme Dayalı Öğrenim (PDÖ) modeliyle eğitim gören hemşirelik öğrencilerinin boyun eğici davranışlarındaki değişiklikleri incelemektir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Tipi: Bu araştırma tanımlayıcı araştırma tasarımına uygun olarak yapılmıştır.

Araştırmanın Yeri: Bu araştırma Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi'nin yüksekokul olduğu dönemde 2003-2004 akademik yılında hemşirelik eğitimine başlayan öğrenciler ile yapılmıştır. Araştırma verileri dört yıllık çalışmayı kapsamaktadır.

Hemşirelik fakültesinde iletişim dersleri senaryolar içerisinde verilmekte ve iletişim laboratuvarında uygulamalı olarak sürdürülmektedir. Sosyal beceriler eğitimi birinci sınıfta uygulanmaktadır.

Araştırmanın Örnekleme: Araştırmanın evrenini Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi'nde 2003-2007 yıllarında eğitim alan gönüllü hemşirelik öğrencileri oluşturmuştur. Araştırmanın örnekleminde yer alan öğrenciler 2003-2004 akademik yılında hemşirelik eğitimine başlayan ve 2006-2007'de son sınıfa gelmiş olan 53 öğrenciden oluşmaktadır. Öğrencilerin eğitim aldığı her bir yıl için veriler eksiksiz olarak toplanmıştır. Aynı örneklem grubunu oluşturan öğrencilere 2003-2004 eğitim yılında 1.sınıfta, 2004-2005 eğitim yılında 2. sınıfta, 2005-2006 eğitim yılında 3. sınıfta, 2006-2007 eğitim yılında 4. sınıfta BEDÖ uygulandığı için örneklem seçimine gidilmemiştir.

Veri Toplama Araçları: Araştırma verilerini toplamak için Sosyodemografik Özellikleri Tanılama Formu ve Boyun Eğici Davranış Ölçeği (BEDÖ) kullanılmıştır.

Sosyodemografik Özellikleri Tanılama Formu araştırmacılar tarafından oluşturulmuştur. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin sosyodemografik özellikleri 2005-2006 yılında 10 sorudan oluşan tanımlayıcı anket formu ile toplanmıştır. Bu anket formunda, öğrencilerin adı ve soyadı, sınıfı, yaşı, cinsiyeti, kardeş sayısı, ailede kaçınıcı çocuk olduğu, orta öğretim kurumu, büyüdüğü yerleşim yeri, şu anda yaşadığı yer ve ekonomik durum ile ilgili sorular yer almaktadır.

Boyun Eğici Davranış Ölçeği (BEDÖ); depresyonla ilgili boyun eğici sosyal davranışları değerlendiren ve bireyin kendi kendine uygulayabileceği bir ölçektir. Gilbert ve Allan (1994) tarafından geliştirilen ölçek, Şahin ve Şahin tarafından 1992 yılında Türkçe'ye uyarlanmıştır (Savaşır ve Şahin, 1997). BEDÖ 5'li likert tipi bir ölçek olup 16 maddeden oluşmaktadır. Bireylere ölçekte yer alan maddelerin kendilerini ne ölçüde tanımladığı sorulmaktadır. Kişilerden 1. "Hiç tanımlamıyor", 2. "Biraz tanımlıyor", 3. "Oldukça iyi tanımlıyor", 4. İyi tanımlıyor ve 5. "Çok iyi tanımlıyor" seçeneklerinden kendilerine uygun olanları cevaplamaları istenmektedir. Ölçekten alınabilen en düşük puan 16, en yüksek puan ise 80'dir. Yüksek puanlar, daha fazla boyun eğici davranışa işaret eder. Gilbert ve Allan (1994) tarafından yapılan çalışmada ölçeğin güvenirlik Cronbach Alpha değeri .89 olarak bulunmuştur. Türkiye'ye uyarlanması Şahin ve Şahin tarafından 1992'de yapılan ölçeğin güvenirlik Cronbach Alpha değeri .74'tür (Savaşır ve Şahin 1997). Bu çalışmada Cronbach Alpha değeri 0.79 olarak bulunmuştur. Ölçeğin kesme noktası bulunmamaktadır (Savaşır ve Şahin 1997).

Verilerin Toplanması: Veriler öğrencilerin Sosyodemografik Özellikleri Tanılama Formu ve BEDÖ'yü kendilerinin doldurması ile toplanmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi: Veriler SPSS 11.0 paket programında değerlendirilmiştir. Öğrencilerin yıllar içerisinde BEDÖ puanları arasındaki farkı belirlemek için bağımlı gruplarda Tekrarlı Ölçümlerde Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Varyans analizi sonucuna göre farklılığın hangi sınıf düzeyinden kaynaklandığını bulmak için ise Bonferroni düzeltmesi ile t testi uygulanmıştır.

Araştırma Etiği: Araştırmanın uygulanabilmesi için Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu'nun Etik Kurulu'ndan onay alındıktan sonra, araştırmaya katılan öğrencilere araştırmanın amacı açıklanarak izin alınmıştır.

Araştırmanın Sınırlılığı: Araştırmaya katılan öğrenci oranının %67.08 olması araştırmanın sınırlılığı olarak düşünülmüştür. Bunun nedeni; veri tabanında ilk üç yıla ait BEDÖ formlarının eksik olması ve veri toplama gününde bazı öğrencilerin olmaması nedeniyle araştırma kapsamından 26 kişinin çıkarılmasıdır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırma kapsamındaki öğrencilerin sosyodemografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur. Yaş ortalaması 22.35 ± 1.16 olan hemşire öğrencilerinin %92.50'i (n=49) çekirdek aileden olup %45.30'u (n=24)

Tablo 1. Hemşire Öğrencilerin Sosyo-Demografik Özellikleri (n=53)

Özellikler	n	%
Aile Tipi		
Çekirdek	49	92.5
Geniş	3	5.7
Tek ebeveynli	1	1.8
En Uzun Yaşadığı Yer		
Kent	37	69.8
Kasaba	9	17
Köy	7	13.2
Bitirdiği Lise		
Lise	29	54.7
Anadolu/Fen/Süper Lise	21	39.6
Sağlık Meslek Lisesi	3	5.7
Çalışma Durumu		
Çalışmıyor	49	92.5
Çalışıyor	4	7.5
Ekonomik Durum		
Gelir Gidere Eşit	35	66.0
Gelir Giderden Yüksek	1	1.9
Gelir Giderden Az	17	32.1
Kardeş Sayısı		
2	24	45.3
3	17	32.1
4 ve Fazla	12	22.6
Anne Eğitim Durumu		
Okur Yazar Değil	4	7.5
Okur Yazar	3	5.7
İlkokul	27	50.9
Ortaokul	10	18.9
Lise	8	15.1
Üniversite	1	1.9
Baba Eğitim Durumu		
Okur Yazar	4	7.5
İlkokul	19	35.8
Ortaokul	11	20.9
Lise	12	22.6
Üniversite	7	13.2

iki kardeşe sahiptir. Öğrencilerin %50.90'nun (n=27) anne eğitim düzeyi, %35.80'nin (n= 19) baba eğitim düzeyi ilkökul mezunu olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin %54.70'i (n=29) lise mezunudur.

Yerleşim yerine bakıldığında öğrencilerin %69.80'sinin (n=37) en uzun süre kentte, %13.20'nin (n=7) köyde yaşadıkları ve %45.30'nün (n=24) yurttan kaldıkları saptanmıştır. Ekonomik düzey açısından öğrencilerin %66.00'si (n=35) gelirinin giderine eşit olduğunu ve %92.50'i (n=49) çalışmadığını belirtmiştir.

Probleme dayalı öğrenim modeli ile eğitim gören hemşirelik öğrencilerinin sınıf düzeylerine göre BEDÖ puan ortalamalarının dağılımı tablo 2'de verilmiştir. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin BEDÖ puan ortalaması; birinci sınıfta 37.28 ± 5.65 , ikinci sınıfta 32.28 ± 6.06 , üçüncü sınıfta 32.67 ± 5.37 ve dördüncü sınıfta 32.32 ± 7.55 'tir. Ülkemizde geleneksel eğitim uygulanan hemşirelik öğrencilerinde boyun eğici davranışları değerlendiren diğer çalışma bulguları bu sonucu desteklemektedir. Hemşirelik öğrencilerinin BEDÖ puan ortalamasını Özkan ve Özen (2008) 34.88 ± 8.70 , Eşer, Khorshid ve Gürol Arslan (2009) 38.11 ± 9.73 , Arslantaş, Adana, Bağcı ve Ayva (2012) 34.72 ± 8.56 , Torun, Arslan, Nazik, Akbaş ve Yalçın (2012) 37.14 ± 9.26 olarak bulmuştur. Bu sonuç ülkemizdeki hemşirelik öğrencilerinin boyun eğici davranış özelliklerinin benzer olduğunu ortaya koymakla beraber, PDÖ eğitim modeli ile öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin boyun eğici davranış eğilimlerinin geleneksel eğitim modeli ile öğrenim gören hemşirelik öğrencilerine göre daha düşük olduğunu göstermektedir. Tıp fakültesi öğrencileri ile yapılan çalışmalarda da hemşirelik öğrencilerine benzer

Tablo 2. Hemşirelik Öğrencilerinin Sınıf Düzeylerine Göre Boyun Eğici Davranış Ölçeği Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması (n=53)

Sınıf Düzeyleri	$\bar{X} \pm SS$	F P	Fark
1. Sınıf ^a	37.28 ± 5.65		
2. Sınıf ^b	32.28 ± 6.06	3373.598	
3. Sınıf ^c	32.67 ± 5.37	0.000	a>b, c, d
4. Sınıf ^d	32.32 ± 5.65		

sonuçların elde edildiği görülmektedir. Kaya, Güneş, Kaya ve Pehlivan'ın (2004) araştırmasında BEDÖ puan ortalamasının 36.10 ± 8.50 , Karabilgin ve Şahin'in (2012) araştırmasında 39.70 ± 8.40 olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan öğrencilerin BEDÖ puan ortalaması genel olarak üniversite öğrencilerinin sonuçları ile de benzerlik göstermektedir. Örnekleminde lise ve üniversite öğrencilerinin yer aldığı Öngen'in (2006) çalışmasında BEDÖ puan ortalaması 36.42 ± 8.66 'dır. Koç, Bayraktar ve Malkoç (2010) üniversitede öğrenim gören kız öğrencilerin BEDÖ puan ortalamasının 34.08 ± 6.29 , erkek öğrencilerin ise 37.21 ± 8.28 olduğunu saptamıştır. Yalçın, Arıcıoğlu ve Malkoç (2012) iki farklı grupta BEDÖ puan ortalamasını 35.04 ve 35.24 olarak bulmuştur. Araştırma kapsamındaki öğrencilerin 2., 3. ve 4. sınıftaki BEDÖ puan ortalamalarının Arslan, Uzun, Bebiş ve Ünal'ın (2008) araştırmasındaki mezun hemşirelere (31 ± 7.27) yakın çıkması umut vericidir. Bu çalışmada BEDÖ puan ortalamasının diğer öğrencilerden daha düşük ve mezun hemşirelere yakın olması PDÖ'nün etkisi ile açıklanabilir. Bu eğitim modelinde hemşirelik öğrencilerine birinci sınıfta atılganlık eğitimi verilmekte, hemşirelik eğitimi boyunca iletişim becerileri eğitimi devam etmektedir (Üstün, Akgün ve Partlak 2005). Ayrıca PDÖ eğitim programının içeriği gerek teorik derslerde gerekse uygulamalarda öğrencilerin problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeye odaklıdır (Barrow, Lyte and Butterworth 2002; Tiwari, Chan, Wong, Wong, Chui, Wong et al. 2006). Eğitim oturumlarının sonunda öğrenciler kendileri, arkadaşları, eğitici, modül senaryosu ve oturum süreci hakkında grup içerisinde sözel olarak geribildirimler vermektedir (Üstün, Akgün ve Partlak 2005). Tüm bu özelliklerin öğrencilerin atılganlığını geliştirdiği ve boyun eğici davranışlarını azalttığı düşünülmüştür.

Araştırmada PDÖ modeli ile eğitim gören hemşirelik öğrencilerinin yıllar içerisindeki BEDÖ puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve güçlü bir ilişki saptanmıştır ($F=3373.598$, $p=.000$). Bonferroni düzeltmesi ile t testi kullanılarak yapılan ileri analizde bu farklılığın birinci sınıf düzeyinden kaynaklandığı belirlenmiştir. Araştırma; hemşirelik öğrencilerinin boyun eğici davranış gösterme eğilimlerinin en fazla 1. sınıfta olduğunu, yıllar içerisinde bu davranış özelliği azalmasına rağmen 2. 3. ve 4. sınıfta benzerlik gösterdiğini ortaya koymaktadır. Elde edilen bu sonuç Mete

ve Çetinkaya'nın (2005) PDÖ eğitiminin uygulandığı hemşirelik öğrencileri ile yaptığı araştırma bulguları ile benzerlik göstermektedir. Bu çalışmada 2, 3 ve 4. sınıf hemşirelik öğrencilerinin BEDÖ puanları arasında anlamlı fark bulunmamasına karşın; 1. sınıf öğrencilerinin BEDÖ puanlarının diğer üç sınıfa göre anlamlı ölçüde yüksek olduğu belirlenmiştir ($p<.000$; $p<.000$; $p<.001$). Mete ve Çetinkaya (2005) PDÖ eğitimi uygulanan 1. ve 4. sınıftaki hemşirelik öğrencilerinin BEDÖ puanları arasında anlamlı bir fark olduğunu saptamıştır ($p<.05$). Bu sonuçlar PDÖ'nün hemşirelik öğrencilerinde hedeflediği davranış modeli ile uyumlu görülmektedir. Özellikle PDÖ modeli ile eğitim alan hemşirelik öğrencilerinin bu aktif öğrenme süreci içinde boyun eğici davranışlarının azalması beklenmektedir (Mete ve Çetinkaya 2005). Geleneksel eğitim modelinin uygulandığı hemşirelik öğrencileri ile yapılan çalışma bulguları da bu sonucu desteklemektedir. Geleneksel modelde eğitim alan öğrencilerin BEDÖ puanları 37.14 ± 9.26 ve 39.95 ± 7.74 arasında olup, öğrencilerin benzer düzeyde boyun eğici davranış gösterdikleri saptanmıştır (Özkan ve Özen 2008; Eşer, Khorshid ve Gürol Arslan 2009; Arslantaş, Adana, Bağcı ve Ayva 2012; Torun, Arslan, Nazik, Akbaş ve Yalçın 2012). Eğitim modelleri farklı olsa da hemşirelik öğrencilerinin boyun eğici davranış puanlarının birbirine yakın olması; hemşirelik eğitiminin öğrencilerin boyun eğici davranışlarını azalttığı şeklinde yorumlanmıştır. Bu sonuç hemşirelik eğitiminde problem çözme ve eleştirel düşünme gibi becerilerin kazandırılması, kişilerarası ilişkilere ve iletişime önem verilmesi, eğitim sürecinde atılganlık becerisinin geliştirilmesi ile açıklanabilir. Bu çalışmada öğrencilerin birinci sınıf dışında diğer sınıflarda boyun eğici davranış açısından benzer özellik göstermesinin nedeni olarak öğrencilerin her sınıfta farklı öğrenme ortamına ve eğitime uyum sağlamak için boyun eğici davranmaya daha fazla eğilimli oldukları düşünülmüştür. Ayrıca PDÖ modelinin temel felsefesinde öğrenci merkezli yaklaşım önemli olup, atılganlık becerisinin birinci sınıfta kazandırılması ile ilişkili olabilir. Yine de boyun eğici davranış özelliği açısından sınıfların neden benzerlik gösterdiklerinin araştırılmasına gereksinim vardır.

Elde edilen bulgular doğrultusunda, öğrencilerin boyun eğici davranış özelliği göstermelerini PDÖ'den başka, yaş, yaşadığı yer, aileden uzakta olma, arkadaş çevresi, rol

modellerinden etkilenim gibi birçok faktörün etkileyebileceği, bu nedenle boyun eğici davranışları etkileyen etmenler açısından araştırmaların yapılması önemli görülmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

PDÖ modeli ile eğitim gören hemşirelik öğrencilerinin sınıf düzeyleri arttıkça boyun eğici davranışlarının azaldığı belirlenmiştir. Bundan dolayı çalışmanın sürekliliğinin sağlanması önemlidir. Geleneksel ve PDÖ modeli ile eğitim gören hemşirelik öğrencilerinin boyun eğici

davranışlarının karşılaştırılması eğitim modelinin etkinliğini ortaya koyma anlamında gerekli olup, bu konuda farklı eğitim kurumları ile işbirliği sağlanabilir. Ayrıca boyun eğici davranış düzeyini etkileyen etmenlerin incelenmesi, boyun eğici davranış özelliklerinin azaltılmasında atılacak eğitimin etkisini inceleyen araştırmaların yapılması ve sınıf düzeyi arttıkça benzer boyun eğici davranış özelliği göstermelerinin altında yatan nedenlerin incelenmesi önerilmektedir.

KAYNAKLAR

Adana F, Aktaş B, Erdağı S, Eliş S, Alkan H, Uluman Ö. Hemşirelik ve Sağlık Memurluğu Öğrencilerinin Atılacak Düzeylerinin Belirlenmesi. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2009;12 (2): 51-6.

Akın A. Self-compassion and Submissive Behavior. Education and Science. 2009;34 (152):138-147.

Ardahan M. Hemşirelerin Savunuculuk Rolü, Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2003; 7(2): 23-7.

Arslan F, Uzun S, Bebis H, Unal AS. Examination of Submissive Acts and Learned Resourcefulness Conditions of Nurses. Balkan Military Medical Review 2008; 11(3): 123-9.

Arslantaş H, Adana F, Bağcı S, Ayva E. Hemşirelik ve Ebelik Öğrencilerinin Klinik Uygulamalarında Karşılaştıkları Şiddetin Boyun Eğici Davranışlar ve Bazı Değişkenlerle İlişkisi. İ.Ü.F.N. Hem. Derg 2012; 20 (1): 53-61.

Barrow EJ, Lyte G, Butterworth T. An Evaluation of Problem-based Learning in a Nursing Theory and Practice Module. Nurse Education in Practice 2002; 2 (1): 55-62.

Çevik SA. Atılacak ve Kadın. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi 2011; 4(1): 141-7.

Eşer İ, Khorshid L, Gürol Arslan G. Sağlık Çalışanı Olmaya Aday Öğrencilerin Boyun Eğici Davranışlarının İncelenmesi. İ.Ü. Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi 2009; 17(1):1-9.

Gilbert P, Allan S. Assertiveness, Submissive Behaviour and Social Comparison. The British Journal of Clinical Psychology 1994;33: 295-306.

Kahriman İ. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu Öğrencilerinin Benlik Saygıları ve Atılacak Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 2005; 9(1): 24-32.

Karabilgin ÖS, Şahin H. Tıp Fakültesine Yeni Başlayan Öğrencilerin Problem Çözme Becerilerine İlişkin Algıların ve Boyun Eğici Davranış Durumlarının Değerlendirilmesi. Türkiye Klinikleri J Med Sci 2012; 32(6):1536-44.

Kaya M, Güneş G, Kaya B, Pehlivan E. Tıp Fakültesi Öğrencilerinde Boyun Eğici Davranışlar ve

Şiddetle İlişkisi. Anadolu Psikiyatri Dergisi 2004; 5: 5-10.

Koç M, Bayraktar B, Çolak S. Üniversite Öğrencilerinde Boyun Eğici Davranışlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2010;28(1): 257-80.

McCartan PJ, Hargie, ODW. Assertiveness and Caring: Are They Compatible? Journal of Clinical Nursing 2004;13 (6): 707-13.

Mete S, Çetinkaya E. Probleme Dayalı Öğrenim Modeli'nin Hemşire Öğrencilerin Boyun Eğici Davranışlarına Etkisi. Zonguldak Sağlık Yüksekokulu Dergisi 2005; 1(3):49-55.

O'Connor LE, Berry J, Weiss J. Survivor Quilt, Submissive Behaviour and Evolutionary Theory: The Down-side of Winning in Social Comparison, British Journal Medical Psychology 2000; 73(4):519-30.

Onyeizugbo EU. Effects of Gender, Age, and Education on Assertiveness in A Nigerian Sample. Psychology of Women Quarterly 2003; 27:12-6.

Öngen DE. The Relationships Between Self-criticism, Submissive Behavior and Depression Among Turkish Adolescents. Personality and Individual Differences 2006;41:793-800. doi:10.1016/j.paid.2006.03.013

Özcan, A. Girişkenlik. Hemşire-Hasta İlişkisi ve İletişim, 2. Baskı. Ankara: Sistem Ofset; 2006. p. 229-56.

Özkan İA, Özen A. Öğrenci Hemşirelerde Boyun Eğici Davranışlar ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişki. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni 2008; 7(1):53-8.

Rhodes N, McCreary D. On the Gender -Typed of Dominant and Submissive Acts. Sex Roles 2001; 44(5/6): 339-50.

Savaşır I, Şahin NH. Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği. Bilişsel-Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları. Özyurt Matbaacılık; 1997; 100-3.

Tanıg Y. Assertivite ve Hemşirelik, Hemşirelik Bülteni 1993; 6(27): 71-8.

Timmins F, McCabe C. How Assertivite are Nurses in the Workplace? A Preliminary Pilot Study. Journal of Nursing Management 2005a; 13: 61-7.

Timmins F, McCabe C. Nurses' and Midwives' Assertive Behaviour in the Workplace, *Journal of Advanced Nursing* 2005b; 51(1): 38-45.

Tiwari A, Chan S, Wong E, Wong D, Chui C, Wong A et al. The Effect of Problem-based Learning on Students' Approaches to Learning in the Context of Clinical Nursing Education. *Nurse Education Today* 2006; 26 (5): 430-8.

Torun S, Arslan S, Nazik E, Akbaş M, Yalçın SÖ. Hemşirelik Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Boyun Eğici Davranışlarının İncelenmesi. *Cumhuriyet Tıp Derg* 2012; doi:10.7197/1305-0028.1279.

Üstün B, Akgün E, Partlak N. Atılganlık. Hemşirelikte İletişim Becerileri Eğitimi. İzmir: Okullar Yayınevi; 2005. p. 87-93.

Üstün B. Çünkü İletişim Çok Şeyi Değiştirir, *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2005;8(2): 88-93.

Yalçın İ, Arıcıoğlu A, Malkoç A. Premarital Sex, Social Support, Submissive Behaviors, and Loneliness Among Turkish University Students. *Int J Adv Counselling*. 2012; 34: 259-67. DOI 10.1007/s10447-012-9156-6.

Yılmaz S., Ekinci M. Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinde Benlik Saygısı ve Atılganlık Düzeyi Arasındaki İlişki, *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2001; 4(2): 1-9.